

Bosch de la Trinxeria, sense fronteres

Andreu Salom i Mir

Quan la corona francesa s'emparà, il·legalment, de les terres nord-catalanes, arran del nefand Tractat dels Pirineus amb la corona castellana (1659), que posava fi a la guerra entre aquestes dues potències, les terres catalanes restaren migpartides. S'establí una nova frontera totalment artificial que separava catalans que sempre havien viscut sense interferències alienes, en un contínuum referencial vital. Magrat això, les relacions humanes entre el Nord i el Sud (per dir-ho així) continuaren, i era molt habitual que les famílies benestants de l'altre costat de l'Albera enviassin llurs fills a estudiar a Barcelona. Alhora, hi havia propietaris rurals nord-catalans que tenien terres a totes dues bandes de la frontera. Un d'aquests fou Carles Bosch de la Trinxeria (1831, Prats de Molló, Vallespir – 1897, la Jonquera, Alt Empordà), un dels prosistes més remarcables de la Renaixença, autor de la novel·la *L'hereu Noradell*, una obra clau en l'evolució de la novel·la catalana contemporània, en què hom retrata la crisi de valors que provoca la transgressió de la fidelitat a la terra, al patrimoni i també a la pàtria. Educat a França i iniciat en el comerç a Barcelona, fixà la seva residència a la Jonquera, des d'on controlava les seves terres de l'una i l'altra banda del Pirineu. Bon coneixedor de les contrades pirinenques, esdevingué guia i company d'excursionistes barcelonins, i fou a redós de llur influència que començà a escriure i plasmar en el paper els seus coneixements del folklore, de la vida i dels paisatges pirinencs. Bosch, amb fortes influències d'alguns novel·listes francesos, sobretot d'Honoré de Balzac, era ben conscient dels problemes de la creació d'una llengua literària i, per tant, de la consolidació d'una narrativa catalana, en uns anys anteriors a la reforma lingüística fabriana.

Preocupat especialment per la llengua literària catalana, l'autor nord-català escriví: «Ara eixa benvolguda llengua se desperta de sa llarga dormida; es troba endarrerida; la marxa progressiva de la vida social l'ha deixada

endarrerida [...]. La nostra [llengua] ha sigut ferida pel llamp, la soca s'ha mig corsegat; més la nafra és ja cicatritzada; los tanys que posa vénen de bon terror, i per igualar ses germanes neollatines, que ben poc li falta, demana el conreu de sos fills, llur ajuda; demana l'afany dels literats catalans de cap de brot, per a esbrinar los joiells literaris del temps passat, de quan estava en plena florida [...]. / Nosaltres, humils escriptors, plens de bona voluntat i coral amor a nostra estimada pàtria catalana, fem tot lo que podem. Mes nostres esforços es topen amb la falta de bons diccionaris, de bones gramàtiques, que haurien d'ésser nostres guies per a portar-nos a la unitat tan desitjada de la llengua literària. / Deixem a cada provincia lo seu català vulgar, parlat pels pobles com lo parlaven nostres antepassats. Mes si volem que nostra llengua ocupi lo reng que li pertany en les llengües neollatines, fem-ne una llengua literària; tornem-li la seva riquesa, per cert ben igual a la de ses germanes.» I continua: «La influència literària de la llengua catalana creixerà en raó directa de nostra llibertat i autonomia política.»

Tot això ho deia un nord-català de soca-rel, descendent, per línia materna, de l'heroi Josep de la Trinxeria, que liderà la resistència a l'ocupació del país pels francesos. Per a ell era inconcebible la traïció als principis del terror familiar, i per extensió de la nació catalana. La República francesa, al llarg de tot el segle xx, es preocupà cada cop més perquè aquestes actituds de lleialtat i fidelitat esdevinguessin, amb el temps, escasses i més poc rellevants. Fet i fet, les mesures coercitives per anorrear la llengua i cultura catalanes de totes les comarques de la Catalunya del Nord, foren tan coercitives com dramàticament eficaces. Milers i milers de nord-catalans ho patiren a la pròpia pell. Avui dia, l'assimilació d'aquest país català a França és gairebé total, i el món que va conèixer en Bosch de la Trinxeria, en aquelles contrades, ja fa molts d'anys que va deixar d'existir, almenys en la seva catalanitat genuïna.■

Fonts consultades

L'hereu Noradell, de Carles Bosch de la Trinxeria (Ed. 62 i "la Caixa", dins Les Millors Obres de la Literatura Catalana, Barcelona 1979).
El Petit Llibre de Catalunya Nord, de Llorenç Planes i Montserrat Biosca (Edicions de l'Eriçó, Perpinyà 1978).
Viquipèdia.cat.